

kazu má soud i z moci úřední použiti, je-li pro vysvětlení žádoucím (§ 368 c. ř. s.). Také škodlivé vlastnosti koně vyžadovaly bližšího vysvětlení a odborného prozkoumání, aby se mohl učiniti správný úsudek, jakých naproti tomu bezpečnostních opatření bylo v tomto případě třeba a zda žalovaný jim vyhověl a zda nedopustil se opomenutí (§ 1297 obč. zák.), jež by ho dokonce zavazovalo k náhradě škody též dle všeobecných předpisů XXX. hlavy obč. zák.

Čís. 3526.

Bylo-li v době předválečné ujednáno pevné relutum za výměnkové dávky, nemůže se oprávněný domáhati vzhledem ku změněným hospodářským poměrům doplatku pro bezdůvodné prý obohacení zavázaného.

(Rozh. ze dne 26. února 1924, R I 130/24.)

Smlouvami ze dne 31. ledna 1912 a 21. ledna 1913 prodal žalobce svou usedlost žalovaným a vyhradil si výměnek, pozůstávající z bytu, užívání zahrady, naturálních dávek (vajec a ovoce) a ročního peněžitého reluta 325 K 25 h. Tvrdě, že za léta 1921, 1922 a 1923 bylo přiměřeným roční relutum 3.000 Kč, domáhal se výměnkář doplatku jeho na žalovaných. Procesní soud první stolice žalobu zamítl. Důvody: Žalobce opírá svůj nárok po právní stránce o ustanovení obč. zákona o obohacení, zejména o ustanovení §u 1431 obč. zák. Než tohoto ustanovení nelze použiti na tento případ, poněvadž se vztahuje na případ, kdy bylo někomu plněno omylem něco, nač příjemce neměl nároku. V tomto případě však nejde o omyl, žalovaná strana plnila to, co byla podle kupních smluv povinna platiti. Žalobce byl skutečně zkrácen, ale nikoli následkem nějakého omylu, nýbrž následkem toho, že vnitřní hodnota reluta poklesla následkem všeobecného znehodnocení peněz. Tento pokles a toto znehodnocení však postihuje žalobce, poněvadž podle zákona ze dne 10. dubna 1919 čís. 187 sb. z. a n. (§ 6) závazky, znějící na koruny rakouskouherské měny, které jsou splatny v oblasti Československého státu, platí se v korunách československých, při čemž se počítá 1 Kč za 1 K rakousko-uherskou. Žalovaná strana tudíž platila to, co byla povinna platiti, čímž byl její závazek ve smyslu §u 1412 obč. zák. zrušen. Odvolací soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by vyčkaje pravomoci, ji znovu projednal a rozhodl. Důvody: Jedná se o výměnek, tedy o zaopatření prodávajícího rolníka po zcizení hospodářství. Žalobci přísluší kromě peněžitého výměnku ještě některé dávky naturální z těchto smluv. Ježto se jedná o výměnek, který nyní ve výši peněžité, jaká byla ujednána, zajisté k výživě žalobcově by nepostačil, dlužno zkoumati, zda a pokud má žalobce nárok na zvýšení peněžitých dávek. Je ovšem pravda, že znehodnocení peněz postihuje oprávněného, když nynější 1 Kč rovná se dle platných předpisů 1 K rakouské v předválečné hodnotě. Když však jedná se zároveň při vyjednáváním plnění o výživu, zajisté změna poměrů, na kterou strany při uzavírání smluv nemohly mysleti, nemůže stihati pouze jednu smluvní stranu dle zásad, vyslovených v §§ 936

a 1447 obč. zák. Žalovaná strana poklesem hodnoty peněz postižena není, neboť koupená nemovitost má nyní číselně vyšší cenu, která asi odpovídá ceně předválečné. Všeobecně se uznává v praxi, že při výživném za změněných poměrů lze se domáhati změny stanovených dávek. Nelze tedy nahlédnouti, proč by tomu nemohlo tak býti při výměnku peněžitém, když se také uznává, že zvýšení výměnku možno se domáhati, bylo-li na místo původně ujednaných naturálních dávek ujednáno později plnění peněžité a to až do výše hodnoty původních naturálních dávek, vyjádřené v penězích nynějších. Ten rozdíl, že v tomto případě nebylo původně ujednáno plnění naturální a pak teprve peněžité, nemůže mít takový význam, když v podstatě jde v obou případech o výměnek a tudíž o zajištění výživy výměnkářovy. Peněžité dávky výměnkové nebyly také nijak obmezeny v tom směru, že mohou celkem dosáhnouti jen určité výše sumární, nýbrž bylo ujednáno, že platiti se mají jednotlivé dávky po dobu života žalobce. Ovšem při výživném rozhoduje majetková způsobilost povinného, když jedná se o zvýšení, v tomto případě však tvořiti může hranici přípustného zvýšení právě hodnota nynější toho množství životních potřeb, které si mohl žalobce v čase ujednání výměnku a v době, dokud poměry cenové se nezměnily, opatřiti za ujednanou peněžitou dávkou 325 Kč 25 h ročně. Při tom jest odvolací soud dále toho názoru, že takové zvýšení by nemohlo jíti přes svůj účel, totiž opatřiti oprávněnému výživu, a při tom že by nutno bylo hleděti také na jiné zdroje příjmů u žalobce. Nebylo by zajisté vyhověno zásadě §u 936 obč. zák., kdyby měl žalobce ještě jiné zdroje příjmů, sloužící k těmž účelům, jako ujednání výměnku, by se u jednotlivého povinného zvyšoval závazek, nehledě na ostatní poměry oprávněného. Aby posouditi se mohlo, v jakém rozsahu by nárok žalobcův byl odůvodněn, pro to neposkytuje dosavadní řízení a zjištění v prvé stolici podkladu a je proto nutno řízení v tomto směru doplniti a případné důkazy o tom prováděti, zejména po případě i znalci.

N e j v y š š í s o u d zrušil napadené usnesení a vrátil věc soudu druhé stolice, by, nehledě ke zrušovacímu důvodu, ji znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Stížnosti, jež uplatňuje důvod nesprávného právního posouzení věci, nelze upřítí oprávnění. Lze připustiti, že úmyslem stran při uzavření trhovských smluv ze dne 31. ledna 1912 a ze dne 21. ledna 1913 bylo, by žalobci kromě naturálního bytu a kromě užívání zahrady, jakož i kromě naturálních dávek, pozůstávajících ze dvou kop čerstvých slepičích vajec a ovoce ze čtyř jabloní, smluveným relutem ročních 325 K 25 h za další naturální dávky bylo umožněno, opatřiti si zbývající výživu, kterou mu měly nad to ještě poskytovatí prodané nemovitosti. Strany, uzavírajíce ony smlouvy, nemohly předvídati hospodářské následky války a z nich nastalý pokles peněz a drahotu životních potřeb a jest více než nepochybné, že by byl žalobce nebyl přistoupil na ono relutum, kdyby byl tušil, že nastanou poměry, za nichž smluvené relutum nestačí na opatření zbývající výživy, kterou mu naturálně poskytovaly

prodané nemovitosti. Než změna poměrů, která zmaří ať výslovně stanovený nebo z okolností zřejmý účel smlouvy, opravňuje toliko k odstoupení od smlouvy a k domáhání se obnovy dřívějšího stavu (§ 936 obč. zák., *clausula rebus sic stantibus*). Žalobní nárok opírá se o právní důvod bezdůvodného obohacení. Tu pak by bylo uvážiti toto. Obě dvě smlouvy byly pevně a přesně ujednány. Smlouvy ty trvají dosud ve svém ujednaném obsahu a žalobce nemůže se domáhati doplatku na zbývající naturální dávky, které mu prodané nemovitosti poskytovaly, dle cen v roce 1921, 1922, 1923 platných z důvodu obohacení. Dle zásady vyslovené v §u 1447 obč. zák. a §§ 921, 1041, 1432 až 1435 obč. zák., přichází obohacení jako právní důvod nároku v úvahu jen jako obohacení *b e z d ů v o d n é*. V tomto případě však obohacení na straně žalovaných není bezdůvodným. Žalovaní platili žalobci smlouvené relutum ročních 325 K 25 h a tím plnili to, co dle platných smluv plniti měli; k jinému plnění smluvně zavázání nebyli a nebyli proto povinni, by proti své vůli plnili něco jiného a jinak, než k čemu a jak se zavázali (§ 1413 obč. zák.). Také na straně žalobcově není bezprávné újmy, neboť on dostal to, nač měl dle těchž smluv nárok. První a druhá věta §u 1447 obč. zák. vztahuje se na případ nemožnosti plnění, protože dlužná věc zanikla nebo že jinak se stal závazek nesplnitelným. O tyto případy se však zde nejedná. Ustanovení poslední věty §u 1447 obč. zák., že ze škody jednoho nemá míti druhý žádného užítku, vztahuje se právě na případy v předchozích dvou větách tohoto §u uvedené, zásada ta nemá však platnosti obecného pravidla pro vyrovnání nesrovnalostí, jež z jiných příčin později ve smluvním zájmu stran nastanou (§ 7 obč. zák.), a nelze proto z poslední věty §u 1447 obč. zák. žalobní nárok odvozovati. Kdyby byl odvolací soud svému rozhodnutí položil za základ tato právní hlediska, nebyl by nařídil doplnění řízení v tom směru, aby byly provedeny důkazy, po případě znalci, jaké jiné ještě zdroje příjmů měl žalobce, sloužící témuž účeli jako ujednání výměnku.

Čís. 3527.

Doložka: »Splatno a žalovatelnost v místě vystavení faktury« zakládá příslušnost dle §u 88, odstavec první, j. n.

(Rozh. ze dne 26. února 1924, R I 132/24.)

Žalobu na základě faktury, vystavené v Liberci, podal žalobce u krajského soudu v Liberci, opřev žalobu co do místní příslušnosti o ustanovení faktury »splatno a žalovatelnost v místě vystavení faktury«. Námitku místní nepřislušnosti *s o u d p r v é s t o l i c e* zamítl, *r e k u r s n í s o u d* jí vyhověl a žalobu odmítl.

N e j v y š š í s o u d obnovil usnesení prvního soudu.

D ů v o d y:

Právnímu názoru rekursního soudu, že předpisu §u 88 odstavce první nevyhovuje doložka na objednacím lístku »splatno a žalovatelnost